

què conté una informació més actual i pel tractament que hi ha del que els autors anomenen estats no sobirans (Grenlàndia, Hawaii, Catalunya). L'esforç d'actualització de la documentació aportada explica que hi trobem per exemple la constitució andorrana, encara que els autors han tingut problemes comprensibles per aportar textos constitucionals en països que han sofert darrerament profundes transformacions institucionals, com els antics estats de Iugoslàvia, Txecoslovàquia o l'URSS.

El llibre recull les disposicions lingüístiques de les constitucions de 129 estats sobirans (de fet de 172 constitucions consultades corresponents a estats sobirans 130 tenen disposicions en matèria lingüística, és a dir un 75 %) i de 86 estats no sobirans. Els autors han partit sempre de fonts oficials i han realitzat una acurada traducció dels textos, en què, lògicament, han donat una prioritat a la fidelitat a la versió ori-

ginal sobre altres consideracions de caràcter literari.

Un interessant prefaci del prestigiós professor José Woehrling encapçala el llibre. José Woehrling hi destaca, entre altres qüestions, que la diversitat lingüística és un fenomen present a totes les regions del món i que de fet, explícita o no, tots els estats tenen una política lingüística. A més, el prefaci del professor Woehrling ens ofereix una aclaridora presentació dels conceptes de territorialitat i de personalitat dins del dret lingüístic i distingeix entre ús privat i ús oficial de la llengua, distinció de la qual treu unes conseqüències que considero discutibles.

Completen el volum uns índexs minuciosos i ben útils, organitzats per matèries, tant dels textos constitucionals corresponents a estats sobirans com dels corresponents a estats no sobirans transcrits dins del llibre.

Carles DUARTE

Antoni FERRANDO i Miquel NICOLÀS, *Panorama d'història de la llengua*, Tàndem Edicions, col. "Base de dades", València, 1993.

Aquest llibre s'inicia amb un extens pròleg dels autors que inclou una interessant reflexió teòrica sobre la història de la llengua, tant des del punt de vista dels canvis en l'estructura interna com des de la perspectiva de l'evolució de l'ús. En

aquest text preliminar Ferrando i Nicolàs, professors de la Universitat de València, expliciten el plantejament que han seguit en l'elaboració del llibre, que té l'orientació d'una obra de divulgació universitària, que ha estat concebut com una

síntesi d'història externa, incorporant-hi, però, un inventari mínim dels trets evolutius interns, i que ha estat redactat procurant d'adoptar una perspectiva nacional per al conjunt de la comunitat lingüística catalana.

El nucli del llibre arrenca amb un primer capítol en què els autors es refereixen a la procedència llatina del català (en aquest punt recorden la vinculació del català al llatí gàl·lic) i als altres elements constitutius de la llengua catalana, que reflecteixen la incidència que hi han tingut diverses llengües, tant en el seu procés de configuració com a llengua diferenciada com en les transformacions que ha viscut fins al moment present.

A partir del segon capítol, els autors ens ofereixen un documentat recorregut per la història de la llengua catalana. Encapçalen cada un d'aquests capítols una valuosa taula cronològica (amb informacions polítiques; socials i culturals, i lingüístiques) i un útil apartat sobre el context històric.

Aquesta primera part contextual, que ens permet de situar els fets examinats dins del capítol en un marc històric definit, és seguida, pel que fa al segon capítol del llibre, d'altres apartats que tracten del pas del llatí al romanç, de l'origen de la divisió ja antiga del català en els dos grans blocs dialectals (oriental i occidental) i de les relacions entre el català i l'occità i entre el català i el mossàrab.

Al capítol tercer Ferrando i Nicolàs s'ocupen de l'expansió territorial de la llengua catalana a l'edat mitjana, de la primera etapa de la literatura catalana i de la funció de la Cancelleria Reial com a factor d'unitat idiomàtica en el català medieval.

El quart capítol tracta del nom de la llengua, de l'època clàssica de la nostra literatura i dels trets més representatius de l'evolució de la llengua medieval.

Dins del cinquè capítol Ferrando i Nicolàs analitzen el període de la decadència, les apologies i reivindicacions de la llengua que s'hi produeixen i la disgregació onomàstica de la llengua i la consciència idiomàtica unitària.

El capítol sisè fa referència a l'etapa de repressió que s'inicia arran de la desfeta catalana a la Guerra de Successió i a la represa que significarà la configuració de la Renaixença a la primera meitat del segle xx.

Al capítol setè Ferrando i Nicolàs descriuen el procés viscut per la llengua catalana durant el segle xx, incloent-hi l'establiment de la normativa i les diverses etapes de redreçament i de persecució que s'hi han succeït.

Finalment el capítol vuitè, dedicat a l'actualitat, conté una breu descripció del marc legal actual de la llengua catalana i de la situació sociolingüística i de les perspectives de la normalització als diferents territoris de l'àrea lingüística.

En conjunt, el llibre d'Antoni Ferrando i Miquel Nicolàs mereix una clara valoració elogiosa pel rigor i l'exigència amb què ha estat elaborat i per la seva notable qualitat com a obra de divulgació. Els autors de-

mostren en aquest llibre un gran domini de la matèria examinada i alhora un reeixit esforç d'equilibri i de globalitat, i una encertada voluntat pedagògica.

Carles DUARTE

Francesc Xavier VILA I MORENO, *Transmissió dels idiomes en les parelles lingüísticament mixtes*, Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1993, 26 pàg., ISBN 84-393-2680-7.

La normalització de la llengua catalana, per anar endavant, necessita superar amb èxit quatre fases: adhesió, coneixement, ús institucional i comunicació oral espontània. Tenim un perill, i és el de confondre les fases amb etapes: les etapes són successives (en una data determinada n'acaba una i en comença una altra), mentre que les fases se superposen (encara que en cada moment posem l'èmfasi en una d'elles, continuen vives les fases anteriors i podem avançar coses de les posteriors). Així, per exemple, pel fet de trobar-nos ara en la fase del foment de l'ús institucional, correm el risc de subestimar la importància que continua tenint l'extensió del coneixement i, en conseqüència, infravalorar els cursos del Consorci per a la Normalització Lingüística i els certificats de la Junta Permanent de Català, malgrat que són els dos productes lingüístics més ben acabats i amb més acceptació entre la gent.

Tenim, encara, un altre perill, i

és que la hipòtesi del Pla general de normalització lingüística a Catalunya, segons la qual «la modificació gradual del comportament lingüístic de les persones ha de ser el resultat del canvi també gradual del funcionament lingüístic dels organismes que vertebraren la societat», sigui una hipòtesi que, en realitat, no arribi a confirmar-se. De fet, tot i que l'adhesió a la llengua catalana va bé per aprendre-la, una cosa no du per força a l'altra. Sense conèixer un idioma, no pot utilitzar-se; però prou sabem que coneixement i ús no són sinònims. De la mateixa manera, l'ús institucional (escola, mitjans de comunicació, empreses, entitats, administracions públiques, etc.) és evident que no fa cap mal a la utilització del català en les relacions personals, ¿però l'ús institucional de la nostra llengua, tot sol, la farà avançar en la comunicació oral espontània? Si la resposta és sí, no cal que en parlem més. Però si la resposta és no, hauriem de començar a estu-